

Nr 80

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1958.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt 87 § regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.; samt
- 2) lag angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.

GUSTAF ADOLF

Ingvar Lindell

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1941 års lag om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin skall ersättas av en ny lag, enligt vilken alkoholhaltiga drycker, d. v. s. rusdrycker och öl av klass II och III, eller andra berusningsmedel, som påträffas hos den som uppträder berusad eller gjort sig skyldig till rattfylleri, skall vara förverkade. Också då någon i strid mot gällande bestämmelser medför rusdrycker vid offentlig tillställning skall rusdryckerna vara förverkade.

Vidare föreslås ett tillägg till lagen om nykterhetsvård, enligt vilken alkoholhaltiga drycker må omhändertagas, om de påträffas hos person, som är underkastad föreskrift om avhållsamhet från bruk av sådana drycker eller påträffas hos eller ankommer till någon som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Förslag
till
Lag
om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som uppträder berusad på sätt i 11 kap. 10 § strafflagen sägs, skola vara förverkade, om ej särskilda skäl äro däremot.

Samma lag vare, om sådana drycker eller berusningsmedel påträffas hos den som brutit mot 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott eller 13 kap. 6 § luftfartslagen eller hos någon som medföljt vid tillfället, såframt berusningsmedlen må antagas hava varit avsedda även för den som begått gärningen.

Medför någon i strid mot gällande bestämmelser rusdrycker vid offentlig tillställning, skola de ock vara förverkade som i första stycket sägs.

2 §.

Angående beslag av egendom som avses i 1 § skall vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål äga motsvarande tillämpning, med följande avvikelser:

1. Vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid skall ej gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid.

2. Väckes ej åtal, prövar åklagaren, huruvida egendomen skall vara förverkad enligt vad i 1 § sägs. Förordnande därom meddelas skriftligen. Där ej påföljden förelagts och godkänts i samband med strafföreläggande, äge den, från vilken beslaget skett, hos åklagaren anmäla missnöje med förordnandet inom en månad från det han erhöll del därav. Anmäles missnöje, har åklagaren att, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan om egendomens förverkande. Sker det ej inom en månad från det anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

3 §.

Med rusdrycker som förklarats förverkade enligt denna lag skall förfaras på sätt i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrives.

Annan förverkad egendom skall på lämpligt sätt föryttras eller, om myckenheten är ringa, bevisligen förstöras.

Belopp, som erhållits vid försäljning av förverkad vara, tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959, då lagen den 13 juni 1941 (nr 402) om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. skall upphöra att gälla.

Förslag
till
Lag
angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579)
om nykterhetsvård

Härigenom förordnas, att i lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård¹ skall, efter rubriken »Särskilda föreskrifter och ansvarsbestämmelser», såsom 63 § införas en ny paragraf av nedan angiven lydelse.

63 §.

Påträffas alkoholhaltiga drycker hos den som är underkastad föreskrift enligt denna lag om avhållsamhet från bruk av sådana drycker, må dessa av polisman omhändertagas. Alkoholhaltiga drycker som påträffas hos eller ankomma till den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare må omhändertagas av föreståndaren för anstalten.

Med rusdrycker som omhändertagits enligt första stycket skall förfaras på sätt i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrives. Annan omhändertagen egendom skall på lämpligt sätt föryttras eller, om myckenheten är ringa, bevisligen förstöras. Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen vara, tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

¹ Förutvarande 63 § i lagen upphävd genom SFS 1956: 225.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari 1958.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, fråga om *förverkande av rusdrycker m. m.* i vissa fall samt anför därvid följande.

Polisdomaren vid Stockholms rådhusrätt Gösta Berglund har i skrivelse den 8 februari 1957 hemställt om ändring av den i 2 § lagen den 13 juni 1941 om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. bestämda tid, inom vilken åtal skall väckas, sedan beslag enligt lagen verkställts.

Över skrivelsen har efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, socialstyrelsen, kontrollstyrelsen, Stockholms rådhusrätt, rådhusrätterna i Göteborg och Malmö, föreningen Sveriges stadsdomare samt Svenska nykterhetsvårdsförbundet. Riksåklagarämbetet har vid sitt yttrande fogat yttranden av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Jag anhåller att nu få upptaga detta ärende till behandling.

Gällande bestämmelser

Enligt 1 § *lagen den 13 juni 1941 (nr 402) om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m.* — förverkandelagen — skall, om dylika drycker eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffas hos person, som av polisman beträdes med fylleri, egendomen av polismannen tagas i beslag. Motvarande skall äga tillämpning, om någon med skäl misstänkes för rattfylleri eller annat brott som avses i 4 § lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott, såvitt angår drycker och ersättningsmedel vilka av föraren medförts å färden för egen räkning eller, ehuru de medförts av annan, kan antagas ha varit avsedda jämväl för föraren. Äger beslagaren själv anställa åtal, skall han enligt 2 § första stycket, om han finner beslaget böra bestå, så snart ske kan väcka talan angående ansvar för brottet. Om han icke själv äger anställa åtal, skall han ofördröjligen underrätta vederbörande åklagare om beslaget, och därvid har denne att pröva huruvida beslaget skall bestå

samt, om beslaget icke häves, väcka talan. Anställes ej åtal inom en månad från det beslaget ägde rum, skall enligt andra stycket beslaget hävas, om ej rätten utsatt annan tid. I 3 § förverkandelagen föreskrives, att egendom som sålunda tagits i beslag skall, därest den åtalade finnes ha begått brottet, dömas förverkad, såvida ej särskilda omständigheter föranleder till annat. Med drycker och ersättningsmedel som dömes förverkade skall förfaras på sätt föreskrives i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen. Belopp som erhålles vid föryttring av förverkad vara skall tillfalla kronan. — Enligt de åberopade föreskrifterna i nyssnämnda förordning skall förbrutna rusdrycker, därest de är i försäljningsdugligt skick, hembjudas och försäljas till detalj- eller partihandelsbolaget för rusdrycker. Om värdet är så ringa, att det icke kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Polisdomaren Berglunds framställning

I den förut omnämnda skrivelsen av den 8 februari 1957 anför Berglund att, efter ikraftträdandet av 1954 års rusdrycksförsäljningsförordning, antalet fylleriförseelser kraftigt ökat med ökat arbete för bl. a. åklagare och domstolar såsom följd. Numera påträffas också hos ett stort antal förfylleri gripna personer sprit eller vin. På grund av den stora anhopningen av fyllerimål och då, jämlikt 57 § lagen om nykterhetsvård, åtalsbeslut i många fall ankommer på statsåklagare efter hörande av styrelsen för den vårdanstalt, där den för fylleri misstänkte intagits, har det i allt större utsträckning visat sig omöjligt för åklagare att i mål, där beslag av spritdrycker ägt rum, hinna väcka åtal inom den i 2 § andra stycket förverkandelagen föreskrivna tidsfristen om en månad. Det har då för åklagaren icke stått någon annan möjlighet till buds för att förhindra hävande av gjort beslag än att hos domstolen begära anstånd med väckande av åtal. Hos åklagarmyndigheten i Stockholm tillämpas numera den praxis, att förlängning av åtals-tiden begäres i praktiskt taget alla fall, där rusgivande drycker tagits i beslag. Till den avdelning av rådhusrätten, där Berglund är ordförande, hade från åklagare under år 1956 inkommit 1 414 ansökningar av detta slag. Den kvantitet sprit, varom är fråga, är dock i regel ringa.

Av en vid Berglunds skrivelse fogad förteckning över ansökningar under januari 1957 angående förlängning av åtalstiden till tre månader framgår att den beslagtagna egendomen i 157 fall utgjordes övervägande av spritdrycker och i återstående 14 fall övervägande av vin. I de fall, då beslaget avsåg övervägande sprit, utgjorde kvantiteten i 95 fall högst ca 35 cl, därav i 19 fall högst ca 10 cl. I 7 fall uppgick kvantiteten sprit till 1 liter och i endast ett fall var kvantiteten större, nämligen 2 liter. Den beslagtagna kvantiteten vin översteg icke i något fall 2/3 liter.

Berglund anför vidare, att ansökan om förlängning av åtalstiden till tre månader brukar bifallas av rådhusrätten även om särskilt skäl för framställningen icke åberopas. För bifall till ansökan om ytterligare förlängning av tiden för åtalets anhängiggörande brukar rådhusrätten däremot fordra

att särskild anledning föreligger, att åtal icke kan väckas inom förut bestämd tid. För såväl åklagarmyndigheten som rådhusrätten har arbetet med dessa ansökningar och deras handläggning varit icke obetydligt, detta ehuru handlägningsförfarandet förenklats i möjligaste mån. Enligt Berglund är därför en förlängning av den tid, inom vilken åtal skall väckas, synnerligen önskvärd. Då värdet av den egendom, som beslagtages, nästan i alla fall är ringa, anser Berglund, att åtalstiden borde, utan att detta skulle medföra egentlig olägenhet för egendomens ägare, kunna förlängas till sex månader.

Berglunds framställning har i remissyttrandena nästan genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Några remissinstanser förordar, att den i förverkandelagen bestämda tiden för åtals väckande helt upphäves. *Justitiekanslersämbetet* yttrar sålunda att den föreslagna förlängningen av tidsfristen icke bör vålla några betänkligheter, särskilt som det beslagtagna godset regelmässigt har ett förhållandevis obetydligt värde. Ämbetet ifrågasätter dock om det icke vore att föredraga att — i analogi med vad som föreskrives i bl. a. lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel — tidsfristen helt upphäves. Den i 2 § första stycket förverkandelagen föreskrivna skyldigheten för beslagare eller åklagare att väcka talan så snart ske kan efter beslaget samt den i 27 kap. 6 § rättegångsbalken stadgade befogenheten för den som drabbats av beslag att begära rättens prövning därav torde utgöra tillräckliga korrektiv mot alltför långt dröjsmål med talans väckande. Liknande synpunkter framföres av *riksåklagarämbetet* och *Stockholms rådhusrätt*. *Statsåklagaren i Göteborg* anser det vara angeläget att tidsfristen för åtals väckande upphäves.

I anslutning till de av Berglund lämnade uppgifterna om förhållandena vid Stockholms rådhusrätt har *statsåklagaren i Stockholm* upplyst, att under april 1957 åklagarmyndigheten i Stockholm ansökt om förlängning av åtalstiden i 179 fall. *Statsåklagaren i Göteborg* uppger att även hos åklagarmyndigheten därstädes förekommer årligen ett mycket stort antal ärenden rörande förlängning av åtalstiden. I regel rör det sig om ytterst små spritkvantiteter. *Statsåklagaren i Malmö* anser att vad Berglund anfört till stöd för en lagändring är väl motiverat. Under år 1956 beslagtogs i Malmö rusdrycker i samband med fylleri i 303 fall, och i 117 fall gjordes hos rådhusrätten ansökan om förlängning av åtalstiden. De beslagtagna kvantiteterna är som regel ringa; ofta är det fråga endast om 5 à 10 cl.

Viss tvetsamhet till förslaget om förlängning av tiden för åtals väckande röjes i det yttrande, som avgivits av *Svea hovrätt*. Hovrätten anför:

De nuvarande bestämmelserna i ämnet ha obestriddigen goda skäl för sig. De bygga på principen att rättsskipningen skall vara snabb och effektiv. Arbetsbelastningen på de rättsvårdande myndigheterna och bristen på resurser ha dock medfört en beklaglig eftersläpning, som svårligen kan förväntas bli hemästrad under överskådlig framtid. Den påtalade ordningen med slentrianmässiga dispenser, innefattande förlängning av åtalstiden, kan under sådana förhållanden ej undvikas. En anpassning till detta i och för sig otillfredsställande läge lär vara försvarlig såsom en nödlösning, med-

förande en viss organisatorisk besparing. Självfallet kommer därvid i betraktande att några betydande intressen icke stå på spel.

På grund av det anförda finner sig hovrätten icke böra avstyrka förslaget under förutsättning att uppmärksamheten hålles riktad på frågan även i fortsättningen, så att möjlighet står öppen att vid en förbättring av arbetskraftsläget ånyo förkorta tidsfristen. En återgång till de nuvarande bestämmelserna får dock anses vara oviss, eftersom även för normala arbetsförhållanden den gällande fristen torde vara alltför knappt tilltagen. Det synes hovrätten som om någon utsträckning, exempelvis till tre månader, icke skulle kunna skada berättigade intressen. Om normala arbetsförhållanden anses ligga inom räckhåll, borde enligt hovrättens mening lagändringen i stället direkt gå ut på en sådan mer långsiktig lösning.

Socialstyrelsen framhåller att det viktigaste skälet för den föreslagna lagändringen, nämligen att antalet fyllerimål starkt ökat, belyses av en jämförelse mellan antalet omhändertaganden för fylleri före och efter den 1 oktober 1955. Härom yttrar styrelsen.

Medan i Stockholm detta antal för tolv månadersperioden 1 oktober 1954—30 september 1955 uppgick till 8 931, steg det under kalenderåret 1956 till 24 429. Detta motsvarar en ökning med 174 procent. Föreliggande uppgifter för första halvåret 1957 ger vid handen, att denna ökning därefter har fortgått i kraftigt tempo. Antalet omhändertaganden för fylleri i Stockholm under de första månaderna av år 1957 översteg nämligen vida frekvensen under motsvarande månader under år 1956 (för månaderna januari och februari en ökning av antalet omhändertaganden från år 1956 till 1957 i proportionen 2 767 : 3 976, d. v. s. en ytterligare stegring utöver 1956 års nivå med 44 %). Den omständigheten att dessa och i det följande återgivna uppgifter innefattar förutom omhändertaganden på allmän plats även sådana som har ägt rum på enskilt område är icke ägnad att nämnvärt påverka den sålunda redovisade utvecklingstendensen, enär omhändertagandena på enskilt område trots något starkare ökningsgrad alltjämt utgör en relativt ringa del av hela antalet omhändertaganden (för hela riket 7,1 procent under år 1956).

För det övriga riket utom Stockholm har utvecklingsgången varit likartad, om ock icke så utpräglad. Sålunda ökade här antalet omhändertaganden från 39 093 under tolv månadersperioden 1 oktober 1954—30 september 1955 till 76 719 under kalenderåret 1956, d. v. s. i proportionen 100 : 196 eller i det närmaste en fördubbling. Ökningstendensen har även här fortsatt under innevarande år, ehuru avsevärt svagare än i Stockholm. Ökningen för de två första månaderna 1957 i jämförelse med frekvensen under samma månader år 1956 stannar nämligen vid 3,3 procent.

Styrelsen anför vidare att statistiska uppgifter saknas rörande antalet omhändertaganden för fylleri, i samband varmed beslag av rusgivande medel har ägt rum. Det förhållandet att fylleristegringen med säkerhet härör av ökningen av utminuteringsförsäljningen av rusdrycker medan det av utskänkta rusdrycker åstadkomna fylleriet har minskat gör det emellertid sannolikt att det numera är relativt vanligare än tidigare att rusdrycker anträffas hos personer som omhändertagits för fylleri. Det kan därför enligt styrelsens mening antagas att de i det föregående återgivna

uppgifterna rörande fyllerifrekvensen ger ett svagare uttryck för utvecklingstendensen beträffande de omhändertaganden som är förenade med beslag än den faktiska. Såsom ett ytterligare skäl för en förlängning av åtals-tiden vill styrelsen framhålla även det förhållandet, att fylleriförseelserna till avsevärd del begås av personer som är intagna å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Den statsåklagaren åvilande skyldigheten att i sådana fall före beslut om åtal inhämta anstaltsstyrelsens yttrande om lämpligheten härav medför att det praktiskt taget aldrig låter sig göra att få till stånd åtalet inom en månads tid. Om i sådana fall beslag av rusdrycker förekommer, måste åklagaren alltså, med gällande begränsning av åtals-tiden, undantagslöst utverka förlängning av denna för att förebygga att beslaget häves.

Ett par remissinstanser förordar att i samband med en förlängning av åtalsfristen enligt förverkandelagen möjlighet öppnas att, i fall som avses med denna lag, förverka egendomen även då åtal underlåtes på grund av att den misstänkte är underårig eller otillräknelig eller åtal eftergives. *Riks-åklagarämbetet* anför sålunda att av praktisk betydelse härvidlag är särskilt de fall då enligt 57 § lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård förut-sättningar föreligger att underlåta åtal. Justitieombudsmannen har — erinrar ämbetet — berört denna fråga i sin år 1955 avgivna ämbetsberät-telse (s. 195 ff) och där framhållit, att frågan i allmänhet kunde lösas ge-nom att medgivande att förstöra drycken inhämtades från den av besla-get drabbade; i de fall sådant medgivande ej kunde erhållas borde åtal ske. Det synes ämbetet emellertid vara mindre tillfredsställande att åtal måste väckas, ehuru förutsättningarna för eftergift av åtal är för handen, endast av det skälet att domstolen skall få tillfälle att förklara godset förverkat. För sin del föreslår ämbetet att, då åtalseftergift kommer i fråga, åklaga-ren skall äga rätt att utfärda förordnande eller föreläggande om beslaget med verkan att godset skall vara förverkat om missnöje ej anmäles inom viss tid. Om anmält missnöje ej föranleder att beslaget häves, bör möjlig-het finnas att föra talan allenast om förverkande av den beslagtagna egen-domen. Ämbetet påpekar att ett liknande förfarande är medgivet bl. a. en-ligt varuinförsellagen, då av skilda anledningar åtal ej kan komma till stånd. *Stockholms rådhusrätt* erinrar om att det förekommer att åklagaren i fall då åtal icke kommer till stånd måste återlämna beslagtagna rusdryc-ker till den misstänkte. Detta förhållande torde stundom medföra vissa olägenheter. Det borde därför enligt rådhusrättens mening övervägas att beklåda åklagaren med behörighet att meddela föreläggande om förverkan-de av beslaget gods utan samband med åtal.

Några remissinstanser föreslår en förenkling av förfarandet med avse-ende å rusdrycker som påträffas hos den misstänkte. Enligt *socialstyrel-sen* borde en sådan förenkling lättast kunna komma till stånd genom att polismyndigheten tillerkännes befogenhet att förstöra rusdryckerna, un-der förutsättning att innehavaren frivilligt avstår från dem. Till stöd här-för kan framhållas, att det i dessa fall så gott som undantagslöst är fråga

om egendom av ringa värde. Erfarenheten visar också att det vid fall av omhändertagande av rusdrycker från dem som är intagna å vårdanstalterna för alkoholmissbrukare i regel är möjligt att erhålla medgivande av innehavaren att rusdryckerna förstöres å anstalten. Även *statsåklagaren i Göteborg* föreslår, att mindre spritkvantiteter skall få förstöras av polismyndigheten under kontroll.

Svenska nykterhetsvårdsförbundet fäster uppmärksamheten vid en annan följd av gällande bestämmelser på området. Förbundet erinrar om att åtalseftergift med avseende å person som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare förekommer i icke ringa omfattning. Därvid är det oftast fråga om begångna fylleriförseelser. Genom att något lagförande i dessa fall icke kommer till stånd kan icke heller ett eventuellt beslag av alkoholhaltiga drycker kvarstå, utan åklagarmyndigheten torde i dessa fall icke ha annat att göra än att återställa alkoholdryckerna till deras ägare. Det har hänt att alkoholdrycker i samband med åtalseftergift sänts till vederbörande patient på vårdanstalten. I praktiken söker anstaltsledningen därvid träffa överenskommelse med den intagne om lämpligt förfaringssätt, men den möjligheten föreligger att den intagne hävdar sin rätt till egendomen och i sådant fall måste denna överlämnas till honom, då han lämnar vårdanstalten. En sådan ordning är givetvis otillfredsställande. Förbundet förordar därför att anstaltsstyrelse skall erhålla befogenhet att taga spritdrycker, vilka tillhör på anstalten vårdad person, i beslag och därvid förfara med dem på sätt angives i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen.

Framställning av föreningen Sveriges landsfiskaler

Sedan remissbehandlingen av Berglunds framställning avslutats har föreningen Sveriges landsfiskaler i skrivelse den 22 oktober 1957 hemställt, att ändring måtte vidtagas beträffande den i förverkandelagen stadgade åtalsfristen. Denna åtalsfrist vållar, enligt föreningen, i praktiken betydande olägenheter. Vad till en början angår fylleriförseelserna, avgöras dessa regelmässigt genom strafföreläggande. För att en förlängning av åtalsfristen skall kunna undvikas är det nödvändigt att inom en månad från beslaget strafföreläggande ej blott utfärdats utan även godkänts. Emellertid är beslaget redan då rapport om förseelsen inkommer till åklagaren oftast några dagar gammalt. På grund av den stora mängden bötesförseelser kan på ett flertal åklagarexpeditioner strafföreläggande av organisatoriska och arbetstekniska skäl ej utfärdas dagligen utan arbetet härmed måste koncentreras till exempelvis en dag per månad. Ofta nalkas en månadsfristen sitt slut, då föreläggandet utfärdas, och godkännande kan normalt ej emotas inom denna frist. Följden härav har blivit att åklagarna i dessa, företrädesvis större och synnerligen arbetstyngda distrikt ansett sig böra alltid begära förlängning av åtalsfristen då beslag skett i anledning av fylleriförseelse. Denna skriftväxling med vederbörande domstol är föga rationell och medför ett onödigt arbete för både åklagaren och domstolen. Dess nödvändighet

kan också starkt ifrågasättas även om hänsyn skall tagas till den misstänktes intresse av snabbast möjliga lagföring. Vad åter angår trafikonykterhetsfallen, kommer visserligen analysbevisen från statens rättskemiska laboratorium åklagaren otvivelaktigt tillhanda snabbare nu än tidigare, men på grund av skillnaden mellan den misstänktes uppgifter om sin spritförtäring och analysresultatet erfordras ofta nytt förhör med den misstänkte. Åtalsfristen om en månad är då ofta slut eller nästan slut, varför förlängning måste begäras hos rätten. Föreningen erinrar slutligen om att enligt rusdrycksförsäljningsförordningen i dess fr. o. m. den 1 juli 1957 gällande lydelse skall, beträffande beslag, vad därom finnes stadgat i rättegångsbalken i princip äga tillämpning, dock icke i fråga om den tid inom vilken åtal sist skall hava väckts. Starka skäl talar enligt föreningens mening för att motsvarande föreskrift skall meddelas med avseende å beslag enligt förverkandelagen.

Departementschefen

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår skall enligt förverkandelagen spritdrycker eller vin eller rusgivande ersättningsmedel därför som påträffas hos person, vilken av polisman beträdes med fylleri, av polismanen tagas i beslag. I huvudsak detsamma gäller, då någon med skäl misstänkes för rattfylleri eller liknande brott. Beslaget skall hävas om åtal ej anställes inom en månad från det beslaget ägde rum; rätten har dock möjlighet att förlänga tiden.

I den av polisdomaren i Stockholm gjorda framställning, vars innehåll i det föregående refererats, har gjorts gällande att nyssnämnda tidsfrist är för kort. Det har i praktiken ofta visat sig omöjligt för åklagarna att hinna väcka åtal före fristens utgång. En förklaring härtill är, såsom också antytts i framställningen, att en avsevärd del av fylleriförseelserna begås av personer, som är intagna på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, och i dessa fall ankommer det — enligt 57 § lagen om nykterhetsvård — på statsåklagaren att efter anstaltsstyrelsens hörande besluta om åtal, en procedur som endast sällan medhinnes inom loppet av en månad. Även i ett annat sammanhang, åberopat av föreningen Sveriges landsfiskaler, uppges tiden vara alltför knapp. Föreningen syftar på det förhållandet att fylleriförseelserna vanligen avgöres genom strafföreläggande. I dessa fall är det nödvändigt att föreläggandet icke blott utfärdas utan även godkännes inom en månad från det beslaget ägde rum.

Nu nämnda omständigheter har medfört att åklagarna i betydande utsträckning nödgats utnyttja den i lagen givna möjligheten att hos rätten begära förlängning av en månadsfristen. Belysande är att enbart i Stockholm antalet framställningar om sådan förlängning under år 1957 enligt vad jag inhämtat utgjorde 1 879. Domstolarna kan i allmänhet icke underlåta att villfara en begäran om utsättande av ny tid.

Under hänvisning till bl. a. nu angivna förhållanden har i polisdomarens framställning föreslagits sådan ändring i förverkandelagen att åtalstiden

förlänges till sex månader. Även föreningen Sveriges landsfiskaler har uttryckt önskvärdheten av en lagändring i förevarande hänseende men synes närmast luta åt en lösning som innebär att tidsfristen helt upphäves. Behovet av ändrad lagstiftning har genomgående vitsordats vid remissbehandlingen, ehuru delade meningar yppats om sättet för lagändringens genomförande.

Det bör understrykas att rättsskipningen då det gäller fylleri och andra enklare förseelser icke bör tillåtas att draga ut på tiden utan bör utövas så snabbt som möjligt. Även med beaktande härav har jag av vad i ärendet förekommit bibragts uppfattningen att den i lagen föreskrivna åtalstriden är i knappaste laget. Vid behandlingen av förevarande ärende har emellertid vissa andra spörsmål avseende här ifrågavarande lagstiftning aktualiserats. Innan jag går ytterligare in på frågan hur spörsmålet om åtalstriden bör regleras synes det lämpligt att beröra övriga reformkrav som i sammanhanget gör sig gällande.

Bland de olika slag av drycker, som enligt lagen skall kunna tagas i beslag, ingår ej maltdrycker. Vid lagens tillkomst ifrågasattes att göra lagen tillämplig på dessa drycker men en sådan utvidgning ansågs ej påkallad. Saken torde emellertid numera befinna sig i ett annat läge, sedan starkölet blivit fritt att försäljas för normal konsumtion. Starkölet hänföres enligt rusdrycksförsäljningsförordningen, jämte spritdrycker och vin, till kategorien rusdrycker. Enligt min mening bör alla slag av rusdrycker, således även starkölet, omfattas av lagen. Det synes också rimligt att om öl av klass II påträffas hos en fyllerist sådan dryck skall kunna tagas i beslag. Utanför lagen bör däremot, såsom hittills, falla maltdrycker av klass I, d. v. s. lättöl.

Lagen bör enligt min mening ha avseende jämväl å andra berusningsmedel än rusdrycker och öl. Missbruk av olika slag av alkoholhaltiga eller icke alkoholhaltiga ersättningsmedel för rusdrycker förekommer i viss utsträckning. En person, som berusat sig genom att intaga sådant medel, bör kunna frångas detsamma. Då fråga är om beslag av annat berusningsmedel än rusdrycker och öl är dock varsamhet i tillämpningen påkallad. Egendom, som kan antagas vara avsedd för vederbörandes legitima behov, bör således icke tagas i beslag.

Lagen bör följaktligen utformas på så sätt att den inbegriper såväl rusdrycker som annat berusningsmedel. Som nyss nämnts anser jag att även öl av klass II bör omfattas av lagen. Sådant öl hänföres visserligen icke till rusdryckerna men är ett berusningsmedel.

Lagen tar för närvarande sikte på sådana fall då någon beträdes med fylleri eller med skäl misstänkes för rattfylleri eller rattonykterhet. Enligt sin ordalydelse har lagen emellertid ej avseende på den situationen att någon uppträder berusad av annat än starka drycker och alltså ej är hemfallen till ansvar för vanligt fylleri men jämlikt 11 kap. 10 § andra stycket strafflagen väl till samma straff som för fylleri. Lagen är vidare så avfattad, att den ej heller torde vara tillämplig, då någon vid förande av motorfordon är så påverkad av annat berusningsmedel än starka drycker att han ej på ett betryggande sätt kan föra fordonet. Föraren är i dylikt fall underkastad

samma ansvar som den vilken gör sig skyldig till rattfylleri. Dessa luckor synes böra utfyllas, så att lagen blir tillämplig i de åsyftade fallen.

Jämväl i ännu ett hänseende synes lagens tillämplighetsområde böra vidgas. Enligt 16 § andra stycket allmänna ordningsstadgan får rusdrycker ej förtäras vid offentlig tillställning, som äger rum inomhus eller utomhus inom inhägnat område, annat än i samband med tillåten utskänkning därav, såvida ej polismyndigheten av särskilda skäl medger det. Rusdrycker, som ej får förtäras vid tillställningen, må enligt stadgandet ej heller förvaras i lokalen eller på platsen. Överträdelse av nu angivna förbud är belagd med bötesstraff. Ordningsstadgan innehåller däremot ej någon bestämmelse enligt vilken det är möjligt att beslagtaga rusdrycker, som förvaras i strid med ifrågavarande bestämmelse. Detta synes vara en brist i lagstiftningen. Det bötesstraff, som utgör enda påföljden vid överträdelse av förbudet, torde ej vara tillräckligt för att effektivt upprätthålla detsamma. Tydligt är att effekten skulle bli avsevärt större om förbudet förknippades med en möjlighet att vid överträdelse förklara dryckerna förverkade. Jag förordar därför att förevarande lagstiftning kompletteras med en föreskrift, som öppnar sådan möjlighet.

I 27 § stadgan för allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare föreskrives bl. a. att, om till anstalten ankommande försändelse innehåller alkoholhaltig dryck, försändelsen skall omhändertagas av föreståndaren för anstalten. I ett remissyttrande har påpekats att denna bestämmelse ej utesluter möjligheten att föreståndaren kan nödgas utlämna sådan dryck till intagen i samband med dennes utskrivning från anstalten. Detta är naturligtvis en högst otillfredsställande ordning. Alkoholhaltiga drycker, som påträffas hos den som är intagen på vårdanstalt för alkoholmissbrukare, bör enligt min åsikt få omhändertagas av föreståndaren med befogenhet för denne att förfara med drycken som om densamma vore förverkad. Jämväl då någon som är hemfallen åt alkoholmissbruk icke är intagen på anstalt, kan det ur nykterhetsvårdssynpunkt vara befogat att alkoholhaltiga drycker får fråntagas honom. Så är framför allt fallet då alkoholmissbrukaren är underkastad föreskrift enligt lagen om nykterhetsvård om avhållsamhet från bruk av alkoholhaltiga drycker. I dylikt fall bör polisman äga rätt att omhändertaga drycken. Bestämmelser av nu angivet innehåll synes böra införas i lagen om nykterhetsvård.

Vad angår den inledningsvis behandlade frågan om åtalstidens längd i fall då egendom tagits i beslag enligt förverkandelagen delar jag den från flera håll framförda uppfattningen att viss tidsfrist ej bör gälla. Har beslag verkställts, bör åklagaren således icke vara bunden att anställa åtal inom viss tid. Detta innebär visserligen en avvikelse från bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken men överensstämmer å andra sidan med vad som gäller enligt rusdrycksförsäljningsförordningen (jfr 90 §). Det bör dock stadgas, att åtal skall väckas så snart ske kan.

Såsom förutsättning för att beslagtagen egendom skall kunna förklaras förverkad gäller enligt förverkandelagen, att den misstänkte ställes under åtal för brottet och att han befinnes skyldig. I sådana fall, då åklagaren an-

ser sig böra i stället för instämmande till domstol ge den misstänkte straff-föreläggande, kan det förelagda bötesstraffet förenas med föreläggande att godkänna jämväl förverkandepåföljd. Om däremot åtal icke anställes, äger åklagaren ej ge föreläggande, avseende enbart förverkande. Eftergives åtal, t. ex. på grund av stadgandet i 57 § lagen om nykterhetsvård, är åklagaren förhindrad att yrka förverkande av beslagtagna egendom eller att meddela strafföreläggande i denna del. Det synes lämpligt att möjlighet öppnas att i de fall, som med förevarande lag avses, egendom skall kunna förverkas även då åtal ej väckes. Efter förebild i 17 § 2 mom. lagen om straff för olovlig varuinförsel torde böra stadgas att, då åtal ej väckes, åklagaren äger meddela skriftligt förordnande att egendomen i sådant fall skall vara förverkad, såvida ej inom en månad efter delfäendet den från vilken egendomen tagits i beslag hos åklagaren anmäler missnöje. Om missnöje anmäles, skall åklagaren, om ej beslaget anses böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad, sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

Med de nu angivna avvikelserna torde i fråga om beslag böra hänvisas till vad som i allmänhet gäller om beslag i brottmål; bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken blir därigenom i tillämpliga delar gällande.

De kompletteringar och jämkningar av förverkandelagen, som i det föregående förordats, är så omfattande, att det synes lämpligt att ersätta densamma med en helt ny lag i ämnet. I överensstämmelse med vad tidigare anförts torde i 1 § av lagen få upptagas bestämmelser, som dels anger vilken egendom som skall vara förverkad dels beskriver i vilka fall detta skall kunna ske. I 2 § bör stadgas vilka regler som skall gälla om beslag, och i en avslutande 3 § bör angivas, hur det skall förfaras med förverkad egendom.

Bestämmelser om rätt för anstaltsföreståndare och polisman att i vissa fall främtaga alkoholmissbrukare alkoholhaltiga drycker kan lämpligen upptagas i en ny 63 § i lagen om nykterhetsvård; det stadgande med nämnda paragrafnummer som upptogs vid lagens tillkomst har utgått genom lag den 18 maj 1956 (nr 225).

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 januari 1959.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om förverkande i vissa fall av rusdrycker m. m.; samt
- 2) lag angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Nordvall

Förslag

till

Lag

om förverkande i vissa fall av rusdrycker m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Rusdrycker eller annat berusningsmedel, som påträffas hos person vilken beträdes med fylleri eller annan gärning som avses i 11 kap. 10 § strafflagen, skola vara förverkade, såframt ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Samma lag vare, då någon gör sig skyldig till gärning som omförmäles i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, såvitt angår rusdrycker och annat berusningsmedel som av föraren medförts å färden för egen räkning eller, ehuru de medförts av annan, kunna antagas hava varit avsedda jämväl för föraren, samt då någon i strid med gällande bestämmelser medför rusdrycker vid offentlig tillställning.

2 §.

Angående beslag av egendom, som avses i 1 §, gäller vad i allmänhet är stadgat om beslag i brottmål; dock skola följande särskilda bestämmelser gälla:

1. I stället för vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om tid för väckande av åtal i annat fall än då rätten förordnat om beslag eller fastställt verkställt beslag skall gälla, att åtal skall väckas så snart ske kan.

2. Väckes ej åtal, äger åklagaren skriftligen förordna att egendomen skall vara förverkad, såframt ej inom en månad efter delfåendet av förordnandet den från vilken egendomen tagits i beslag hos åklagaren anmäler missnöje. Anmäles missnöje, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad, sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

3 §.

Med rusdrycker som förklarats förverkade enligt denna lag skall förfaras på sätt i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrives. Annan förverkad egendom skall på lämpligt sätt föryttras eller, om myckenheten är ringa, bevisligen förstöras.

Belopp, som erhållits vid försäljning av förverkad vara, tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959, då lagen den 13 juni 1941 (nr 402) om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. skall upphöra att gälla.

Förslag

till

Lag**angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård**

Härigenom förordnas, att i lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård¹ skall, näst efter 62 § och under rubriken »Särskilda föreskrifter och ansvarsbestämmelser», införas en ny paragraf, betecknad 63 §, av nedan angiven lydelse.

63 §.

Påträffas alkoholhaltiga drycker hos den som är underkastad föreskrift enligt denna lag om avhållsamhet från bruk av sådana drycker, må dessa av polisman omhändertagas. Alkoholhaltiga drycker som påträffas hos den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare må omhändertagas av föreståndaren för anstalten.

Med rusdrycker som omhändertagits enligt första stycket skall förfaras på sätt i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrives. Annan omhändertagen egendom skall på lämpligt sätt föryttras eller, om myckenheten är ringa, bevisligen förstöras. Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen vara, tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

¹ Lagens 63 § i dess tidigare lydelse upphävd, se SFS 1956:225.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 24 februari 1958.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 19 februari 1958 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 januari 1958, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om förverkande i vissa fall av rusdrycker m. m.; och
- 2) lag angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet B. Hjern.

Lagrådet yttrade:

I 1 § första punkten och andra punkten första ledet i *förslaget till lag om förverkande i vissa fall av rusdrycker m. m.* betecknas den egendom, som skall vara förverkad, såsom »rusdrycker eller annat berusningsmedel». Enligt remissprotokollet åsyftas därmed de drycker som i rusdrycksförsäljningsförordningen hänföras till rusdrycker — sålunda förutom spritdrycker och vin även starköl — samt öl, varmed avses maltdrycker av klass II, och andra berusningsmedel än rusdrycker och öl. Med den förslagna lydelsen av lagtexten skulle vanligt öl hänföras till »annat berusningsmedel», vilket synes mindre lämpligt med hänsyn till avfattningen av 11 kap. 10 § strafflagen och 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott ävensom terminologin i lagen om nykterhetsvård. I sistnämnda lag användes uttrycket alkoholhaltiga drycker såsom gemensam beteckning för spritdrycker och vin samt maltdrycker av klass II och III. Lagrådet förordar att i förslaget användes samma beteckning och att förverkandet sålunda må avse alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel. I det fall som avses i andra punkten andra ledet skall förverkanderegeln emellertid gälla allenast rusdrycker.

Iakttagas vad nu sagts, bör även rubriken till lagförslaget jämkas.

De föreslagna förverkandereglerna skola ej vara ovillkorliga. Med hänsyn härtill torde den i förslaget upptagna bestämmelsen om förverkande i fall, då någon bryter mot 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, kunna utan olägenhet förenklas. Vidare vill lagrådet erinra om att en straffbestämmelse rörande onykterhet vid förande av luftfartyg m. m. upptagits i 13 kap. 6 § luftfartslagen. Det synes påkallat, att alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel kunna tagas i beslag och förklaras förverkade även i fall som sist nämnts. Den omständigheten att luftfartslagen måhända ännu icke trätt i kraft den 1 januari 1959 — då den nu föreslagna lagen skulle träda i tillämpning — synes icke böra utgöra hinder mot en sådan utvidgning. Bestämmelsen torde kunna innehålla, att sådana drycker eller berusningsmedel skola — om ej särskilda skäl äro däremot — vara förverkade om de påträffas hos den som brutit mot 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott eller 13 kap. 6 § luftfartslagen eller hos någon som medföljt vid tillfället, såframt berusningsmedlen må antagas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.

Lagrådet förordar i övrigt, att 1 § i förslaget med erforderliga jämkningar uppdelas i tre stycken, varigenom bestämmelserna skulle bli mera lättlästa.

Den i 2 § under 1 föreslagna avvikelserna från rättegångsbalkens bestämmelser om beslag gör undantag från regeln i 27 kap. 7 § att åtal skall väckas senast inom en månad, vid äventyr enligt 8 § att beslaget eljest skall hävas. Det föreslagna stadgandet kan ge intryck av att åtalet skall väckas skyndsammare än eljest. För att syftet med bestämmelsen skall bliva tydligt torde den böra innehålla, att vad i 27 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om att åtal skall väckas inom viss tid ej skall gälla i annat fall än då rätten utsatt sådan tid. Att åtal skall väckas utan dröjsmål följer av åklagarens tjänsteplikt.

Med de under 2 i samma paragraf föreslagna bestämmelserna jämförda med 48 kap. 1 § rättegångsbalken lär vara avsett, att åklagaren skall kunna pröva fråga om förverkande dels i samband med strafföreläggande dels då varken åtal sker eller strafföreläggande meddelas. Om i förstnämnda fall föreläggandet i sin helhet godkänts, bör naturligen vederbörande icke ha rätt att anmäla missnöje. Detta torde böra framgå av lagtexten.

Enligt *förslaget till lag angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård* skall bland annat gälla, att alkoholhaltiga drycker som påträffas hos den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare må omhändertagas av föreståndaren för anstalten. I tydlighetens intresse torde böra uttryckligen angivas, att sådana drycker må omhändertagas även när de, t. ex. med posten, ankomma till den intagne.

Ur protokollet:

Clas Amilon

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler cheffen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, lagrådets den 24 februari 1958 avgivna utlåtande över de den 31 januari samma år till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) *lag om förverkande i vissa fall av rusdrycker m. m.;* och
- 2) *lag angående tillägg till lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.*

Efter redogörelse för vad lagrådet yttrat anför föredraganden.

Lagrådet har ej framfört några principiella invändningar mot lagförslagen. De tillägg och jämkningar lagrådet förordnat anser jag mig kunna tillstyrka. Vissa ändringar av redaktionell natur torde också böra vidtagas.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen måtte jämlikt 87 § regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Chr. af Winklerfelt